

Direkt rugóterhelésű biztonsági szelepek dinamikus viselkedése és stabilitása

MTA Doktori Értekezés Tézisfüzete
a Magyar Tudományos Akadémia doktora
tudományos cím elnyeréséért benyújtott pályázathoz

írta: Hős Csaba

2019. március 19.

1. Bevezetés, motiváció

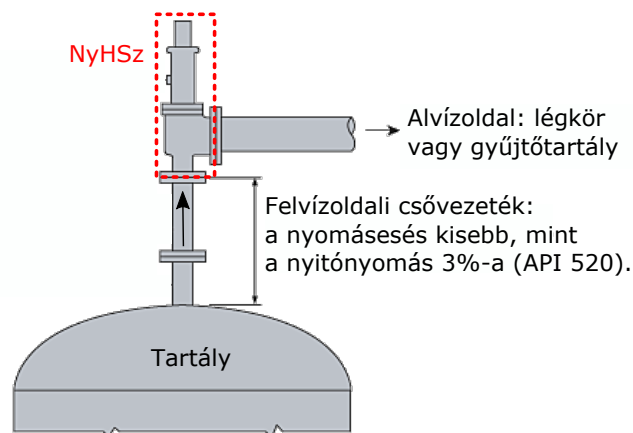
A nyomáshatároló biztonsági szelepek az ipari létesítmények védelmének utolsó vonalát képviselik a túlnyomás miatt bekövetkező balesetek megelőzésében. Ha sem az automatikus rendszerfelügyelet (SCADA), sem a diszpécserok nem képesek helyesen reagálni egy váratlan vészhelyzetre, ezek a szelepek akadályozzák meg rendszerbeli nyomás korlátlan emelkedését – amely jellemzően robbanáshoz vezetne.

Az elmúlt harminc év számos balesetét tulajdonítják – legalábbis részben – nyomáshatároló szelepek (NyHSz) helytelen méretezésének vagy működtetésének. Számos ilyen baleset részletei megtalálhatók a US Chemical Safety Board (ld. [4]) honlapján. A komolyabb esetek közé tartozik az ún. North Sea Piper Alpha katasztrófa 1998-ban, ahol a balesetet az okozta, hogy egy kondenzátumszivattyúhoz tartozó nyomáshatároló szelepet karbantartási munkákhoz eltávolítottak, majd – adminisztrációs hiba miatt – az operátorok nem tudtak róla, hogy a szivattyút a szelep visszaszereléséig szigorúan tilos elindítani. A balesetnek 163 halálos áldozata volt. Az ún. Marcus Oil and Chemical tartályrobbanást (ami hatalmas károkat okozott Houston lakott területén) az okozta, hogy a szóban forgó tartály nem volt felszerelve nyomáshatároló szeleppel. 2003-ban a D.D. Williamson & Co. kentucky-beli telephelyén az okozott halálos áldozattal járó robbanást, hogy a NyHSz alkalmatlan volt feladata ellátására. A 2005-ös BP Texas City olajfinomító robbanást az okozta, hogy bár a NyHSz helyes nyomáson nyitott, de az alvízoldali (NyHSz kimenő oldali) tartály hamar megtelt és a levegőnél nehezebb, robbanásveszélyes gáz került a környezetbe. A T2 Laboratories Inc. reaktív robbanást (2007) – mely 4 halálos áldozatot és 32 sérültet "eredményezett" – egy alulméretezett NyHSz okozta. Gyaníthatjuk, hogy a világ más tájain (pl. Kína, Oroszország, Japán) is számos hasonló eset történt, ám ezek leírásához – ha egyáltalán nyilvánosan elérhetőek – nyelvi okok miatt nehézkes hozzáférni.

Angolszász nyelvterületen (elsősorban az USA és az Egyesült Királyság) az American Petroleum Institute által kiadott API 520 két részből álló szabvány (ld. [1, 2]) segíti a NyHSz-ek választását, méretezését és beépítését. Az ASME, ill. az EU szabvány is nagyban támaszkodik erre a dokumentumra, ld. [3, 7].

Az 1. ábra bal oldalán a BME HDR Tanszék laboratóriumában található nyomástartó edény tetejére szerelt nyomáshatároló szelep (NyHSz) látható. Ennél az elrendezésnél az elvételi cső és a tartály közé van szerelve a NyHSz. Az 1. ábra jobb oldalán egy másik tipikus beépítést láthatunk. A védendő tartályt és a NyHSz-et egy felvívoldali cső köti össze, melyre jellemzően a beépítési körülmények miatt van szükség (pl. nincs hely közvetlenül a tartályra szerelni a szelepet). A NyHSz kilépő (alvív) oldala lehet léggörre nyitva, vagy, veszélyes és/vagy jelentős pénzügyi értékkel bíró közeg esetén az alvívoldali csővezetéken keresztül egy gyűjtőtartályba távozik a közeg.

Ezek a nyomáshatároló szelepek *instabilitásra hajlamosak*, ami alatt azt értjük, hogy

1. ábra. Bal oldal: ipari példa NyHSz beépítésére. Jobb oldal: vázlat tipikus NyHSz elrendezésre.

bizonyos paraméterek együttállása esetén rezgések keletkeznek. Ezeket mindenképpen el kell kerülni, mivel

- azok mind hidraulikai, mind mechanikai szempontból veszélyesek,
- amennyiben a szelep rezeg, nem képes a névleges tervezési kapacitás (tömegáram) leeresztésére és
- a keletkező nagyfrekvenciás rezgés során a fémfelületek összerágódhatnak, így a szelep befeszül és egy újabb vészhelyzet esetén egyáltalán nem képes kinyitni.

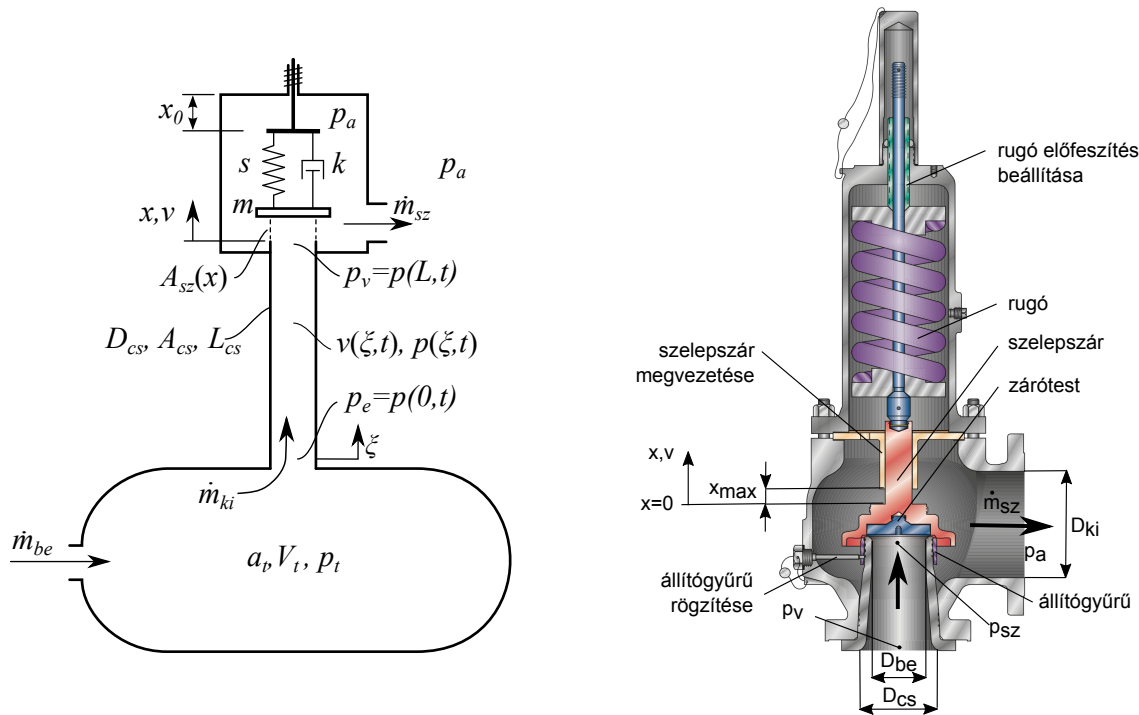
A [2] DIERS dokumentum foglalkozik a szelepinstabilitás kérdésével (7.2. fejezet a szabványban), számos lehetséges okot különböztet meg, ám csupán egyetlen kézzelfogható, a gyakorló mérnökök számára is használható méretezési/ellenőrzési eljárást ad: a felvízoldali csővezeték nyomásesése nem lehet nagyobb a szelep nyitónyomásának 3%-ánál.

A dolgozat célja ezen instabilitási mechanizmusok osztályozása és rezgésmentes nyomáshatároló rendszerek méretezéséhez a mérnöki gyakorlatban alkalmazható eljárások, összefüggések kidolgozása.

A nyomáshatároló szelepek elsődleges célja a létesítmény védelme a nemkívánatosan magas nyomásszintek kialakulásától, melyet úgy érnek el, hogy az előre beállított (nyitó)nyomás felett kinyitnak és a felesleges folyadék- vagy gázmennyiséget elvezetik a légkörbe vagy valamilyen alvízoldali gyűjtőtartályba. A nem tervezett túlnyomás kialakulásának oka lehet például

- az elvezető csőrendszer dugulása,
- külső hőforrás miatti hőtágulás (pl. napsugárzás),
- belső hőforrás miatti hőtágulás (pl. gőzfejlesztők),
- szabályószelep vagy hűtőkör szivattyú meghibásodása vagy
- kémiai reakció termikus "megszaladása".

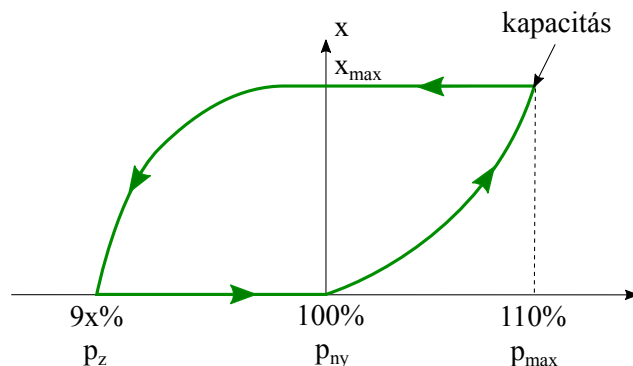
A dolgozatban főként a 2. ábra bal oldalán látható, egyetlen tartályból és szelepből álló rendszert vizsgáljuk, melyek között egyetlen egyenes, állandó átmérőjű cső helyezkedik el. Amint azt látni fogjuk, már ez a modell is igen gazdag dinamikai tulajdonságokkal rendelkezik és lehetővé teszi a legfontosabb instabilitások azonosítását.

2. ábra. Bal oldal: A vizsgált rendszer sematikus elrendezése. Jobb oldal: Direkt rugóterhelésű nyomáshatároló szelep (gyártó: Crosby, forrás: [6]), vö. [5] 105. ábra.

A nyomáshatároló szelepek legfontosabb méretezési paramétere az ún. *kapacitás*, mely az üzemszerű működés (maximális nyitás) mellett leengedhető tömeg- vagy térfogatáram. Ennek értékét jellemzően a nyitónyomás 110%-ához és a teljes szelepnnyitáshoz tartozó tömegáramként definiáljuk, ld. a 3. ábra.

A direkt rugóterhelésű nyomáshatároló szelepek (DRNyHSz) egyszerű kialakításúak, ahogy az a 2. ábra jobb oldalán is látható. A zárótestet a szelepszáron keresztül egy változtatható előfeszítésű rugó szorítja a szeleplékre. A szeleplék átmérője D_{be} , ami jellemzően kisebb, mint a felvízoldali csővezeték D_{cs} csatlakozó átmérője. A kilépő csatlakozóméret D_{ki} tipikusan nagyobb a felvízoldali csővezeték méreténél, mely gázok esetén az expanzió miatti sűrűségcsökkenés ellensúlyozására szolgál. A szelep alatt található egy ún. állítógyűrű is, amely a szelep "finomhangolására" szolgál: ennek segítségével a zárási nyomást állíthatjuk be.

3. ábra. Direkt rugóterhelésű nyomáshatároló szelep karakterisztikája, vö. [5] 122. ábra.

2. Tézisek

2.1. Elsődleges instabilitási mechanizmusok

Az első tézis az ún. elsődleges instabilitási mechanizmusokat írja le. Ezek olyan rezgési formák, melyek jól azonosíthatóak matematikai modellezés segítségével és alapvetően különböző okokra vezethetők vissza.

A **statikus instabilitás** esetén nem keletkeznek rezgések, de a szeleptest a nyitás/zárás során hirtelen "ugrásokat" végez, mivel a szelepnyitás bizonyos tartományaiban (statikusan) instabil az egyensúlyi helyzet. Ezek a tartományok könnyen meghatározhatók stacionárius mérésekkel vagy CFD szimulációkkal. Ez a jelenség a szelepen ébredő impulzuserőkre vezethető vissza.

Elégtelen szelep csillapítás jellemzően kisméretű tartályokhoz közvetlenül kapcsolt szelepek esetén jelentkezik, ilyenkor ugyanis a tartályban lejátszódó dinamikus jelenségek időskálája megegyezhet a szelep sajátfrekvenciája által meghatározott időskálával. Ez az instabilitás a valós mérnöki gyakorlatban jellemzően nem okoz gondot, mert az ipari gyakorlatban előforduló tartályméretek esetében a szelepen természetes módon jelentkező csillapítás már elegendő mértékű.

Az ún. **Helmholtz instabilitás** esetén a védendő tartály és a felvízoldali (tartályt és szelepet összekötő) csővezeték együttese Helmholtz rezonátort alkot. A stabil működéshez a Helmholtz-frekvenciának a szelep sajátfrekvenciájánál kisebbnek kell lennie.

Az ún. **negyedhullám instabilitás** esetén a védendő tartály és a felvízoldali (tartályt és szelepet összekötő) csővezeték első akusztikai sajátfrekvenciája (melyhez egy negyedhullám lengéskép tartozik) csatlózik. Az eddigi tapasztalatok alapján ez a mérnöki gyakorlatban legtöbbször előforduló instabilitási típus.

Gyakran előforduló kihívás a NyHSz-ek választása során, hogy bár a méretezést a maximális térfogatáramra kell elvégezni, ám a szelep egy-egy lefúvatási esemény során a kapacitásának csak töredékén működik. Ilyen esetekben alacsonyfrekvenciás nyitás-zárás ciklust

(lengést) figyelhetünk meg, melyet **pumpálásnak** neveztem el. Ez a jelenség ismert a vonatkozó szakirodalomban, de nem állt korábban rendelkezésre olyan ellenőrzési módszer, melynek segítségével már a tervezés fázisában előrejelezhető lett volna a kritikus tömegáram tartomány.

1. tézis *Direkt rugóterhelésű biztonsági szelepek instabilitási (rezgési) jelenségeiért nem önmagában a szelep felelős, hanem a védendő nyomástartó edény, a szelep, valamint az ezeket összekötő csővezeték egymásrahatása. Meghatároztam és osztályoztam az ilyen rendszerek elsődleges instabilitási típusait, melyek*

statikus instabilitás, *mely csak a szelep (belső) geometriájával van összefüggésben és rezgések nélküli, hirtelen szelepnnyitás-változást okoz,*

elégtelen szelep csillapítás, *mely kisméretű tartályokhoz közvetlenül (csővezeték nélkül) kapcsolt szelep esetén jelentkezhet, amennyiben a szelep csillapítása elégtelen,*

Helmholtz instabilitás, *melynek során a tartály és a felvázoldali csővezeték által alkotott Helmholtz rezonátor és a szelepdinamika csatolódik, elkerüléséhez a szelep sajátfrekvenciájának a Helmholtz-frekvenciánál nagyobbobbnak kell lennie,*

negyedhullám instabilitás, *melyet a csővezetékben kialakuló, az első akusztikus sajátfrekvenciához kapcsolódó állóhullám és a szelepdinamika egymásrahatása eredményez és*

pumpálás vagy túlméretezett szelep, *mely akkor jelentkezik, ha a szelep munkapontja az $x(p)$ szelepnnyitás-karakterisztika kis nyitásokhoz tartozó instabil ágán található. Ez esetben a szelep egy lefúvatási ciklus után visszazár és zárva marad, amíg a tartálynyomás újra el nem éri a nyitónyomását.*

A fenti instabilitások elkerülésére ellenőrzési képleteket, eljárásokat dolgoztam ki.

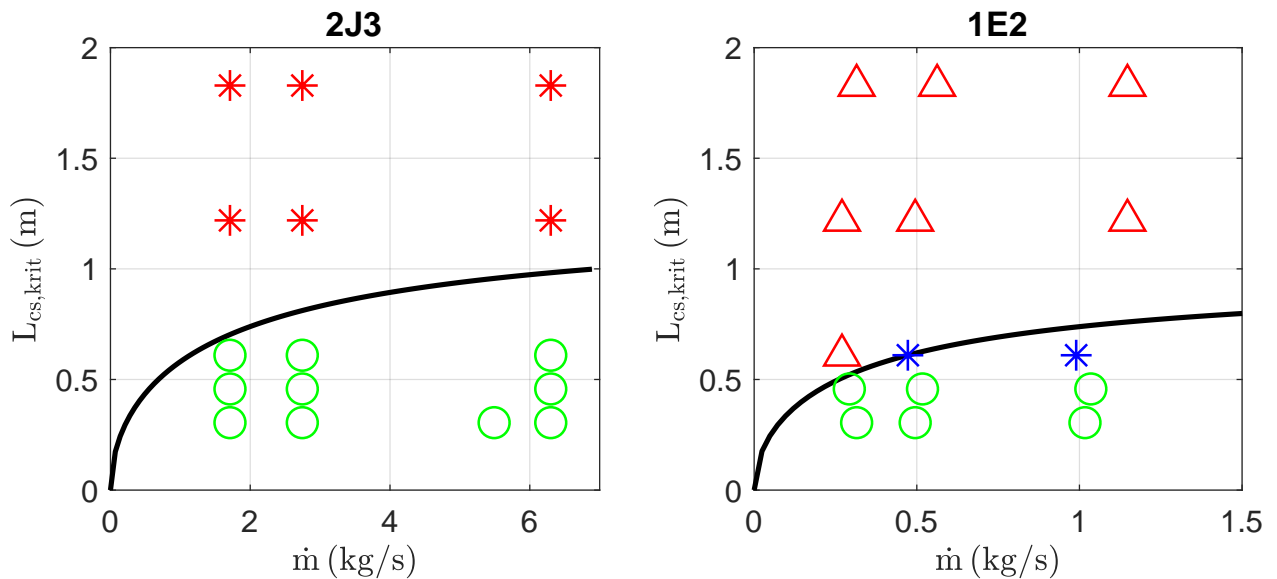
Kapcsolódó publikációk: [HCs5, HCs9, HCs10, HCs11]

A második tézis a legfontosabb instabilitási típus, az ún. negyedhullám-instabilitással kapcsolatos. Egyrészt bizonyítottam, hogy ennél az instabilitási típusnál elegendő a felvázoldali cső első akusztikai sajátfrekvenciájára elvégezni az ellenőrzést, mert ez a módus válik elsőként instabillá. Másrészt kimutattam, hogy a kialakuló lengések és rezgések (mind a csővezetékbeli nyomás, mind a szeleptest mozgásának tekintetében) frekvenciatartalmában a negyedhullám módushoz tartozó frekvencia dominál. Ennek a mérések során és az instabilitás azonosításánál van jelentősége. Végül, a gyakorlat szempontjából egyszerűen alkalmazható kritériumot adtam annak eldöntésére, hogy egy valós létesítményen várható-e ezen instabilitási típus megjelenése.

A 4. ábrán két szeleptípusra (Crosby 2J3 és 1E2) láthatjuk a negyedhullám instabilitáshoz tartozó elméleti stabilitási határgörbét (fekete vonal) ill. a mérési eredményeket.

2. tézis *Kimutattam, hogy egy nyomáshatároló szelepből és a felvízoldali csőből álló rendszerben olyan instabilitás jelentkezhet, melyben a felvízoldali cső akusztikai sajátmódusai okozzák a rezgést és a stabilitásvesztéskor a cső akusztikai sajátfrekvenciái dominálják a dinamikát. Kimutattam, hogy gyakorlati méretezés vagy ellenőrzés során elegendő az első akusztikai sajátfrekvenciát vizsgálni. A gyakorlatban könnyen alkalmazható méretezési képletet adtam az instabilitás elkerülésére.*

Kapcsolódó publikációk: [HCs7, HCs1, HCs9, HCs10]

4. ábra. Kritikus csőhossz a tömegáram függvényében, levegő munkaközeg esetében. Bal oldal: Crosby 2J3 szelep, kapacitás: $\dot{m}_n = 3.46 \text{ kg/s}$, $p_{ny} = 17.4 \text{ bar}$ (relatív nyomás). Jobb oldal: Crosby 1E2 szelep, kapacitás: $\dot{m}_n = 1.35 \text{ kg/s}$, $p_{ny} = 31.1 \text{ bar}$ (relatív nyomás).

2.2. Globális dinamika tartályra közvetlenül kapcsolt szelep esetén

A dolgozat második részében az ún. Tartály-Szelep Modellt vizsgáltam, mely a védendő tartályhoz közvetlenül kapcsolt szelepek viselkedését írja le. A vizsgálat elsősorban a nemlineáris dinamikai kérdésekre koncentrált, különös tekintettel a kis térfogatáram tartományokban előforduló, ütközéseket is tartalmazó periodikus pályák követésére és stabilitásuk meghatározására. A vizsgálat hatékonyságának megnövelése érdekében speciális numerikus módszereket fejlesztettem, melyek segítségével megmutattam, hogy a kialakuló szeleprezgések jellemzően ütközéseket tartalmaznak, ezért nemcsak áramlástechnikailag, hanem mechanikailag is gerjesztik a teljes csővezetékrendszert és jellemzően kaotikusak, azaz az általuk kiváltott mechanikai gerjesztés szélessávú, fehér zaj-szerű. A parametrikus numerikus vizsgálatok azt

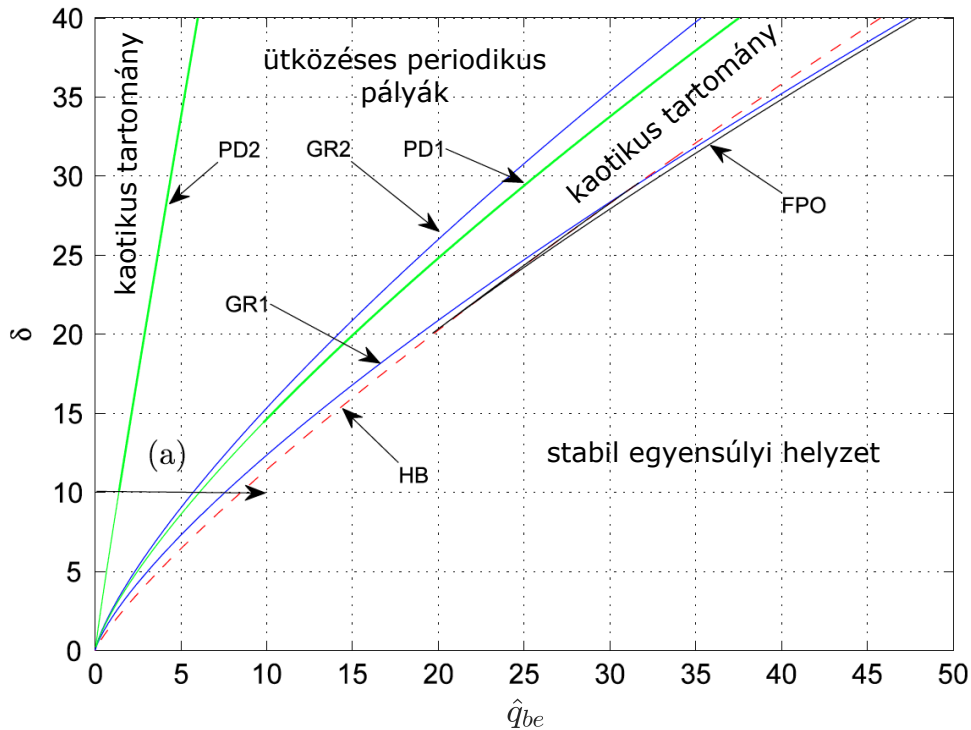
is kimutatták, hogy ugyanazon szelep és tartály esetén a nyitónyomás növelése jellemzően rontja a stabilitási tulajdonságokat.

3. tézis *A tartályhoz közvetlenül (csővezeték nélkül) kapcsolt szelep viselkedését leíró Tartály-Szelep Modell globális, stabilitásvesztés utáni viselkedésének előrejelzésére speciális, a korábban rendelkezésre álló megközelítésekénél hatékonyabb numerikus módszereket fejlesztettem ki. Ezek segítségével kimutattam, hogy*

- *a stabilitásvesztést követően a rezgések jellemzően ütközéseket tartalmaznak, ezért mechanikailag is gerjesztik a teljes rendszert,*
- *a stabilitásvesztés környezetében és az alacsony térfogatáramú tartományokban kaotikus mozgásformák jelennek meg és*
- *a nyitónyomás növelése csökkenti a rendszer stabil tartományát.*

Kapcsolódó publikációk: [HCs8, HCs12]

Az 5. ábrán a szelepen átáramló tömegáram ($\hat{q}_{be}$) és a nyitónyomás (δ) függvényében láthatjuk a különböző dinamikájú tartományokat.

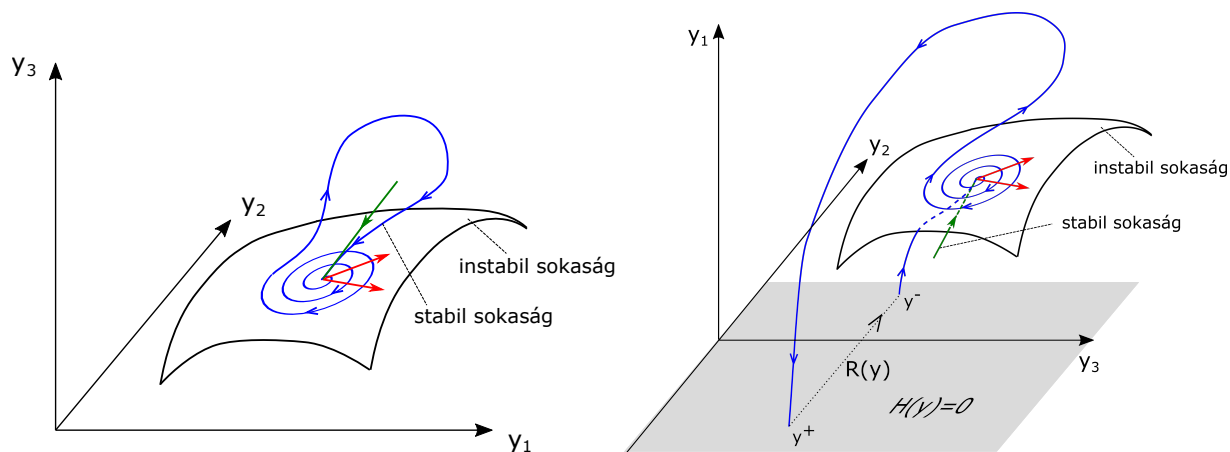
5. ábra. Kétparaméteres követése néhány kitüntetett bifurkációs pontnak a $\hat{q}_{be}$ dimenziótlan tömegáram és a δ (dimenziótlan) nyitónyomás függvényében. HB: Hopf bifurkáció, PD: perióduskettőző bifurkáció, GR: grazing bifurkáció, FPO: periodikus pályák nyereg-csomó bifurkációja.

A periodikus pályák követése során dinamikai szempontból érdekes, ún. ütközéseket tartalmazó, Shilnikov-szerű periodikus pályákat találtam, ld. 6. ábra. Ezek olyan homoklinikus (végtelen periódusú, az egyensúlyi helyzetet önmagával összekötő) pályák, melyek ütközést is tartalmaznak. Ezen pályák kialakulását minőségileg magyaráztam; feltérképeztem azt a bifurkációsorozatot, melynek eredményeképpen kialakulnak. Azt is megmutattam, hogy a vizsgálat során szükséges a fizikailag értelmetlen, negatív szelepelmozdulásokat (tehát a szelepelekbe "hatoló" pályákat) is szükséges kiszámítani, mert csak ezek megtartásával követhető folyamatában a Shilnikov-szerű pálya kialakulása.

4. tézis *Kimutattam, hogy a tartályhoz közvetlenül (csővezeték nélkül) kapcsolt szelep viselkedését leíró Tartály-Szelep Modellben ütközést tartalmazó, Shilnikov-féle homoklinikus pályák léteznek. Minőségileg leírtam ezek keletkezését és rámutattam, hogy kialakulásukban a fizikailag nem megvalósuló, negatív szelepelmozduláshoz tartozó megoldások is fontos szerepet játszanak.*

Kapcsolódó publikációk: [HCs8]

6. ábra. Bal oldal: Shilnikov-féle homoklinikus pálya folytonos dinamikai rendszerben. Jobb oldal: ütközést tartalmazó Shilnikov-szerű pálya.

2.3. Impedancia-módszer csővezetékrendszerek vizsgálatára

A dolgozat utolsó fejezetében általános csővezetékrendszerek hatását vizsgáljuk; a védendő tartály és a nyomáshatároló szelep között tetszőleges bonyolultságú csővezetékrendszert engedünk meg. A vizsgálat során az egyensúlyi szelepnnyitás körüli kis amplitúdójú, kvázi-periodikus mozgásokat (exponenciális burkolójú, csillapodó vagy erősödő harmonikus lengéseket) teszünk fel. A csővezetékek viselkedését az ún. impedancia módszer továbbfejlesztésének segítségével vesszük figyelembe. A dolgozatban ismertetett módszer segítségével meghatározhatók azok a paraméterértékek, melyeknél a rendszer instabillá válik, így – lineáris közelítésben – alkalmas tetszőleges instabilitás kimutatására bonyolult csővezetékek esetén is.

5. tézis *A hidraulikus impedanciamódszer továbbfejlesztésével általános, hatékony eljárást dolgoztam ki csővezetékkekből, tartályokból és szelepekből álló áramlástechnikai rendszerek lineáris stabilitásának vizsgálatára. A módszer nem igényli a csővezetékrendszer hidraulikus/akusztikai módusainak előzetes ismeretét vagy feltételezését, ezek a számítás során kiadódnak. A módszer a tisztán periodikus megoldások mellett alkalmas előre meghatározott rátával erősödő vagy csillapodó megoldások megkeresésére is, így a kapott stabilitási határgörbéken áthaladva a stabilitásváltás iránya is azonosítható.*

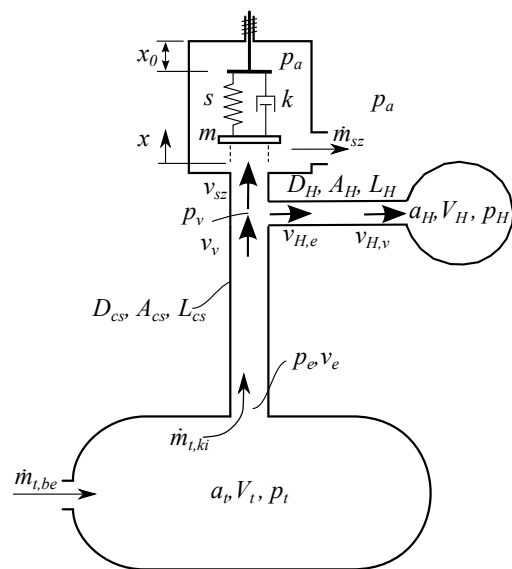
Kapcsolódó publikáció: [HCs6]

Az utolsó tézis a negyedhullám instabilitás általánosítása; kimutattam, hogy amennyiben nem egyetlen csővezeték, hanem egy csővezetékrendszer köti össze a tartályt és a szelepet, akkor is a csővezetékrendszer első akusztikus sajátfrekvenciája lesz kritikus, melyet úgy kapunk, hogy a szelep csatlakozásánál azt zárt csővéggel helyettesítjük. Az így kapott legalacsonyabb csővezeték Ω sajátfrekvenciával ezután a szelep $Z_{sz} = \bar{x} + \frac{2\bar{p}}{1-\Omega^2}$ impedanciáját kiértékelve a stabilitás határát a $Z_{sz} = 0$ feltétel jelzi. A módszer gyakorlati szempontból azért előnyös, mert az instabilitás előrejelzését két, egymástól függetlenül és egyszerű eszközökkel elvégezhető lépésre bontja.

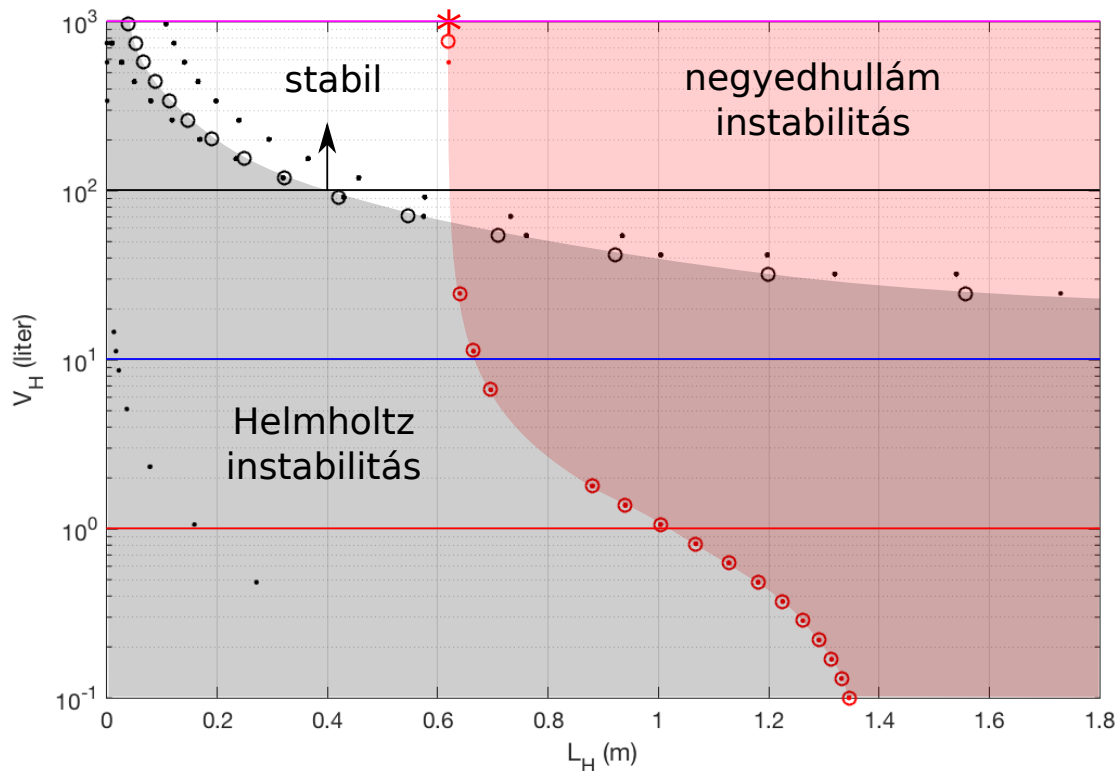
6. tézis *Kimutattam, hogy tetszőleges bonyolultságú felvízoldali csővezetékrendszer esetében a negyedhullám-típusú instabilitás megjelenésekor a biztonsági szelep $Z_{sz} = \bar{x} + \frac{2\bar{p}}{1-\Omega^2}$ impedanciája zérussá válik a csővezetékrendszer legalacsonyabb Ω sajátfrekvenciáján.*

Kapcsolódó publikáció: [HCs6]

A kidolgozott módszer segítségével a 7. ábrán látható rendszert vizsgáltam, ahol a szelephez közel egy Helmholtz-rezonátort csatoltunk abban a reményben, hogy az eredetileg instabil rendszert stabilizáljuk. 8. ábrán a stabilitási határgörbét ábrázoltuk a Helmholtz-rezonátor csőhossz (L_H) és a Helmholtz-tartály térfogatának (V_H) függvényében; amint az látható, megfelelően megválasztva ezeket a paramétereket (pl. $L_H = 0.4\text{m}$, $V_H = 300$ liter) elérhető, hogy a szelep stabilan működjön.

7. ábra. Vázlat az impedanciamódszer alkalmazásához.

8. ábra. Szimulációs és analitikus eredmények összevetése stabilis tartály-szelep csőhossz $L_{cs} = 1.2 L_{krit.}$ esetén.

Saját publikációk

- [HCs1] C. Bazsó, A.R. Champneys, and C.J. Hős. Bifurcation analysis of a simplified model or a pressure relief valve attached to a pipe. *SIAM Journal on Applied Dynamical Systems*, 13:704–721, 2014.
- [HCs2] C. Bazsó and C.J. Hős. An experimental study on the stability of a direct spring loaded poppet relief valve. *Journal of Fluids and Structures*, 42:456–465, 2013.
- [HCs3] Cs. Bazsó and Cs. Hős. A CFD study on the stability of a hydraulic pressure relief valve. In *Proceedings of CMFF'12*, pages 428–434, 2012.
- [HCs4] I. Erdődi and C. Hős. Prediction of quarter-wave instability in direct spring operated pressure relief valves with upstream piping by means of CFD and reduced order modelling. *Journal of Fluids and Structures*, 73:37–52, AUG 2017.
- [HCs5] C. J. Hős, A. R. Champneys, K. Paul, and M. McNeely. Dynamic behavior of direct spring loaded pressure relief valves in gas service: Model development, measurements and instability mechanisms. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 31(1):70–81, 2014.
- [HCs6] C.J. Hős. An impedance-based technique for predicting valve chatter. In *Proceedings of CMFF'18, Conference on Modelling Fluid Flow*, Budapest, 2018.
- [HCs7] C.J. Hős, C. Bazsó, and Alan Champneys. Model reduction of a direct spring-loaded pressure relief valve with upstream pipe. *IMA Journal of Applied Mathematics*, 80(4):1009–1024, 2014.
- [HCs8] C.J. Hős and A.R. Champneys. Grazing bifurcations and chatter in a pressure relief valve model. *Physica D: Nonlinear Phenomena*, 241:2068–2076, 2012.
- [HCs9] C.J. Hős, A.R. Champneys, K. Paul, and M. McNeely. Dynamic behaviour of direct spring loaded pressure relief valves in gas service: II reduced order modelling. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 36:1–12, 2015.
- [HCs10] C.J. Hős, A.R. Champneys, K. Paul, and M. McNeely. Dynamic behaviour of direct spring loaded pressure relief valves: III valves in liquid service. 2016.
- [HCs11] C.J. Hős, A.R. Champneys, K. Paul, and M. McNeely. Dynamic behaviour of direct spring loaded pressure relief valves connected to inlet piping: IV review and recommendations. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 48:270 – 288, 2017.
- [HCs12] G. Licskó, A.R. Champneys, and C.J. Hős. Nonlinear Analysis of a Single Stage Pressure Relief Valve. *International Journal of Applied Mathematics*, 39(4), 2009.

Hivatkozások

- [1] American Petroleum Institute. Sizing, selection, and installation of pressure-relieving devices, part 1: Sizing and selection. Technical report, API, July 2014.
- [2] American Petroleum Institute. Sizing, selection, and installation of pressure-relieving devices, part 2: Sizing, selection and installation of pressure-relieving devices. Technical report, API, July 2014.
- [3] ASME. Pressure relief devices, performance test codes, ptc 25-2014. Technical report, ASME, 2014.
- [4] CSB. US Chemical Safety Board. <http://www.csb.gov/>. Accessed: 2016-02-05.
- [5] Bozóki Géza. *Nyomástartó rendszerek túlnyomáshatárolása*. Műszaki Könyvkiadó, 1977.
- [6] Crosby Valve Inc. *Crosby Pressure Relief Valve Engineering Handbook*, 1997. Technical Document No. TP-V300.
- [7] International Organization for Standardization. ISO 4126-1 Safety devices for protection against excessive pressure — Part 1: Safety valves. Technical report, ISO, 2014.
- [8] Lu Qiu, Yue Wang, and Rolf D. Reitz. On regular and retrograde condensation in multiphase compressible flows. *International Journal of Multiphase Flow*, 64:85 – 96, 2014.